

СЕКЦІЯ 5

Європейський цивілізаційний вибір України

Неонілла БАРАКАТОВА*канд. філол. наук, доцент кафедри**філології та мовної комунікації**НТУ «Дніпровська Політехніка»***МОДЕРНІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ МОВНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**

Вирішення різноманітних аспектів мовної політики на сьогодні – це не лише обов'язкова передумова досягнення міжнаціональної згоди та стабільного демократичного розвитку України, але й насамперед питання її національної безпеки. Попри євроінтеграційні прагнення України, її мовна політика періоду незалежності не відповідала мовнополітичним нормам ЄС, які характеризуються насамперед підтримкою статусу державної (офіційної) мови, якою є переважно мова титульної нації, і водночас мов етнічних меншостей без їх переваг над мовою державною.

Законодавство практично всіх європейських держав спрямоване на забезпечення мовних прав осіб, які належать до національних меншостей, попри те, що далеко не всі європейські держави стали сторонами Європейської хартії регіональних, або міноритарних, мов, вочевидь, вважаючи достатніми чинні національні системи захисту національних меншин. Принцип «двомовність з достатнім володінням державною мовою» відповідає засадам мовної екології і міжнародно визнаним принципам мовного планування. Це, зокрема, зазначено в Гаазьких рекомендаціях щодо прав національних меншин на освіту: «Право осіб, які належать до національних меншин, на збереження своєї самобутності може бути повністю реалізоване тільки тоді, коли вони добре оволодіють своєю рідною мовою у процесі навчання. Разом з тим особи, які належать до національних меншин, зобов'язані інтегруватися в більш широке суспільство держави через належне володіння державною мовою» [1, с. 309].

Тож стратегічний пріоритет формування цілісної законодавчої бази у галузі етнонаціональної, мовної політики, закладений чинним Законом України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» [2], передбачає не тільки створення умов для вільного використання державної мови в публічному просторі, а ще й державну підтримку мов, які перебувають під загрозою зникнення. Піклування про мовне розмаїття означає відповідальність кожної держави, у тому числі й України, за ті мови, які історично сформувалися на її території або опинилися на ній з певних історичних причин, але не представлені державними формуваннями (наприклад, кримсько-татарська, караїмська, гагаузька, урумська). Вони є особливо вразливими до асиміляції, а отже, потребують особливих заходів підтримки.

Ці та інші недоліки українськомовного законодавства покликаний виправити/ліквідувати комплементарний нормативно-правовому документу «Про забезпечення функціонування української мови як державної» національний закон про регіональні мови, що, власне, передбачено окремою статтею чинного вищезгаданого законодавчого акта. Згідно з нею, він мав з'явитися в Україні ще наприкінці 2019 року, однак і досі на обговорення громадськості не було винесено навіть його законопроекту. Очевидно, що такий документ обов'язково має бути узгодженим з міжнародними правовими актами, а не лише з хартією мов. Тим більше, що, як довів досвід України останніх десятиліть, Європейська хартія регіональних, або міноритарних, мов може використовуватися з маніпулятивними намірами, щоб обмежити права тієї чи іншої мовної спільноти, включно з мовними правами титульної нації. Трагічні наслідки нехтування рівними правами у мовній галузі призвели до початку воєнних дій на Сході України 2014 року і повномасштабного вторгнення на територію нашої держави російських військ 2022 року. Адже мовна проблема, крім усього іншого, має ще й вагомий психологічний складник: неможливість

задовольнити свої інформаційні, комунікативні чи освітні потреби рідною мовою викликає як в громадян відчуття другосортності, яке спрямовує розвиток мовної політики в конфліктогенну площину.

Тож надзвичайно важливу в процесі подальшого законотворення в мовній галузі мають відігравати такі суб'єкти формування національної мовної політики, як громадянське суспільство та наукова спільнота, що відповідає загальноєвропейським демократичним принципам.

Отже, інтеграції України у Європейський Союз сприятимуть серед іншого законотворчі кроки, які відповідають шляхам реалізації мовної політики мультикультуралізму ЄС, адже в цих умовах зростає значущість досліджень як зі збереження й вивчення рідної мови нетитульних націй, так і державної мови України. Це дасть змогу виробити якнайефективніший нормативно-правовий акт, який би забезпечував не тільки розвиток загрожених мов, але й давав гарантії від імені держави Україна на збереження їхньої присутності в європейському мовному просторі. Крім того, важливим чинником євроінтеграційних прагнень України є використання передового досвіду країн Європи щодо популяризації мови своєї держави за її межами, а також підтримки мовних спільнот емігрантів за межами материкової України.

1. Гаазькі рекомендації щодо прав національних меншин на освіту. *Мовні права в сучасному світі*. Ужгород. 2014. С. 302–314.

2. Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України від 25 квітня 2019 р. № 2704-VIII. *Голос України*. № 90 (7096). 16 травня 2019.

Олександр БАРДАХ

аспірант, НТУ «Дніпровська Політехніка»

ВЛАДА ТА БІЗНЕС: ЄВРОПЕЙСЬКІ ВИМІРИ ЦИФРОВОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Як показує практика європейських країн, цифровізація економіки та суспільства є не тільки технологічним рішенням, а й сучасною інноваційною концепцією публічного управління, значним важелем масштабних перетворень у суспільстві, особливо у сфері взаємодії з бізнесом. Зміна нормативно-правової бази, принципів формування й бюджетного фінансування, перерозподіл зон пріоритетної компетенції державних і самоврядних структур, оновлення та розширення цифрових парадигм розвитку суспільства є підґрунтям для реінжинірингу публічного управління через створення й розвиток цифрового врядування.

Виходячи з досвіду цифрової трансформації в ЄС, зміни мають торкнутися багатьох сфер життя суспільства, в тому числі виборчої системи, принципів законодавчої діяльності, схем здійснення контролю та підвищення відповідальності всіх гілок влади перед бізнесом та громадянським суспільством. Основою відповідних перетворень у державних структурах та органах місцевого самоврядування є готовність та здатність громадян використовувати можливості цифрових технологій, оцінити їх переваги, застосувати у своєму житті, бізнесі, громадській та науковій діяльності, навчанні тощо.

Вже зрозуміло, що перехід до цифрового суспільства передбачає трансформацію політичних інститутів і державного управління з урахуванням нових досягнень науки. Інтернет-технології забезпечують цифрову взаємодію органів влади, бізнесу й інститутів громадянського суспільства, отримали в сучасній літературі найменування цифрове врядування.

Згідно з концепцією цифрового врядування вся система органів публічної влади функціонує на основі цифрових технологій як єдина сервісна організація, призначена для надання послуг бізнесу та населенню. При цьому публічна діяльність має бути відкритою, інформаційно прозорою та доступною для всіх споживачів. Особлива увага приділяється принципу зворотного зв'язку, швидкості та якості надання послуг за допомогою широкого використання цифрових платформ у мережі Інтернет. Усе це покликане підвищити як якість надання адміністративних та муніципальних послуг населенню, так і ефективність